

MARGARET ATWOOD (2003)
Oryx ja Crake. Suom. Kristiina
 Drews. Otava. 487 sivua

Olemme ”läntisessä” maailmassa siirtymässä tietoyhteiskunnasta biotekniikkayhteiskuntaan. Näin ennakoii ainakin tutkimusraportti ”Avainteknologiat ja koulutus” (2003, ks. Aikuiskasvatus 1/2004, 45–49).

Aikamme merkittävistä kirjailijoista Margaret Atwood puuttuu järeimmin kuin kenties kukaan toinen tasoisensa kirjailija ilmiöihin ja trendeihin, joilla saattaa olla elämää radikaalisti muuttavat seuraukset. Hänen keinonsa kuvata aikamme huolestuttavia kehityspiirteitä on sijoittaa tarina tulevaisuuteen. Ajan syke on tihentynyt. Siinä missä poliittisesta ja uskonnollisesta fundamentalismista aiheensa ottanut *Orjattaresi* (The Handmaid’s Tale 1985) yrittää selvittää kauan sitten historiasa tapahtunutta kuvitteellista *tulevaisuuttamme* vuodesta 3000 jKr. käsin, ovat *Oryx ja Craken* tapahtumat lähellä, enintään muutaman kymmenen vuoden päässä meistä – päätellen siitä, että ihmiskunnan enemmistön, kirjassa ”rahvaanmaan” elämä ei ole muuttunut jyrkästi, kärjistynyt, koventunut ja kaupallistunut kyllä.

Katsottuna tarinan nyt-hetkestä käsin etuoikeutettujen elämä on siirtynyt sukupolvi, pari sitten sähköisesti ja bioteknisesti äärimmäisen tarkasti vartoitujen Piirien sisälle. Piirit ovat biotekniikan jättiyritysten valtakuntia, joiden sisälle on rakennettu steriili, etuoikeutettujen ”kaikki” tarpeet tyydyttävä

pienoismaailma. Piirin ulkopuolelle, rahvaanmaahan, pääsee vain erityisluvalla – eikä sinne kukaan uskaltautuisikaan.

Keitä muita etuoikeutetut ovat kuin biotekniikan tiedemiehiä perheineen, lukija ei tiedä. Atwood jättää ja niin täytyykin tehdä, riittävästi selittämätöntä ja avointa. Lukija putoaa askeltaessaan tavan takaa tyhjään, ja siinä on romaanin yksi viehäytys. Tarinaa ei kirjoiteta umpeen.

MITÄ PARATIISIN KIELLETYT OMENAT VOISIVAT NYT OLLA?

Oryx ja Crake on sci-firomaani ihmisen mahdollisesta tuhosta. Se on rajansa rikkovan ihmisen kautta kirjoitettu teos luonnosta ja teknologiasta. Luonto sellaisena kuin me sen nyt tunnemme, on ihmisen aikaansaannosten vyörymäisessä ketjureaktiossa tuhoutunut. Sen seurauksena liha ravintona on kadonnut. Tilalla ovat soija ja erilaiset laboratoriomaisesti valmistetut keinotuotteet. Auringon ultraviolettisäteily on kohtalokas.

Eläinlajien manipulointi, elinten vaihtaminen, uusien eläinlajien luonti geeniteknologian avulla ja kokeilevien ominaisuuksien istutukset ovat tieteen vakiintunutta arkipäivää. Ne perustellaan yhteisellä hyvällä ja luonnon säästämisellä. Siasista kehitetyn gemakon tehtävä on pystyä tuottamaan lukuisia munuaisia ihmisen tarvitsevia elinsiirtoja varten. Jälkeen ihmisen tästä älykkäästä ja agressiivisesta gemakosta tuleeikin kasvava valtalaji.

Häikäisevin bioteknisistä kehittämisistä on jalostettu ihmisro-

tu, alkuvaiheessa nimeltä *Craken* ”lapset”. He ovat kloonattuja barbinukkeja, täydellisen kauniita ja sopusuhtaisia, vaila kiusallisia sääri- ja kainalokarvoja tai vanhenevaa ihoa. Mutta vielä tärkeämpää: he selviävät auringon ultraviolettisäteilystä ja pystyvät hyödyntämään ruohon ja juuret ravinnokseen. Lihan käyttö ravintona on heille Pimeän ajan (= meidän aikaamme) kauhistuttavia ilmiöitä.

Jalostuksessa barbien lisääntymisestä on tehty harvoin tapahtuva, iloinen paritusriitti ja ihmiselle niin paljon ongelmia tuonut rakkauselämä poistettu geneettisesti. Miten paljon ongelmia piti ratketa: ei enää prostituutiota, lasten seksuaalista hyväksikäyttöä, raiskauksia, mustasukkaisuutta ja sen seurauksena tehtyä väkivaltaa ja veritöitä, ei sydänsuruja tai kyvyttömyyden häpeää, uskottomuutta ja särkyneitä avioliittoja – tai turhia tunteita.

Mutta mitä voi seurata, kun eettisesti perustelluilla teoilla on myös muita, arvaamattomia seurauksia, tai kun tapahtumia ohjaavat myös vallanhalu ja valta, tunnekylläisyys, omien mahdollisuuksien maksimointi ja tehokas käytössä oleva koneisto? Ei kerrota enempää.

Kirjan nyt-hetkessä *Homo sapiens* on tuhoutunut ja sen viimeiset selvinneet keikkuvat viheliäisen elämänsä loppuun miten kuten. Margaret Atwood on siirtänyt maapallon aikaan jälkeen biotekniikkayhteiskunnan.

Anneli Kajanto